

CHAIKHOV RACHIT 'GIRGIT' KAHANI DE PNJABI ANUVAD DA MULANKAN

ਚੈਖੇਵ ਰਚਿਤ 'ਗਿਰਗਿਟ' ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ

ਸੰਦੀਪ ਸਿੰਘ (Sandeep Singh)

ਖੇਜਾਰਬੀ, ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਭਾਗ,

ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ (ਪੰਜਾਬ)

Email ID: s.walia2311@gmail.com ਮੋਬਾਈਲ: +91-99889-62477

ਸਾਰ (Abstract)

ਸੇਵੀਅਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਚੈਖੇਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਸਮੇਂ 'ਗਿਰਗਟ' ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੁਝ ਵੇਰਵੇ ਵਿੱਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਤ ਵਾਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸਿਰਜਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਰਚਨਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਨੁਵਾਦ ਵਧੇਰੇ ਮਕਾਨਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿੱਚੋਂ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦੁਆਰਾ 'ਗਿਰਗਟ' ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਉਸ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ ਪਰ ਕਰਨਜੀਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਹੈ। ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜਿੰਨੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਰੰਗ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਰੰਗ ਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਰੰਗ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਕੀਵਰਡ (Keyword): ਸੇਵੀਅਤ ਸਾਹਿਤ, ਅਨੁਵਾਦ, ਚੈਖੇਵ, ਗਿਰਗਿਟ, ਮੁਲਾਂਕਣ।

ਚੈਖੇਵ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਸੇਵੀਅਤ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਮੁੱਚੇ ਵਿਸ਼ਵ ਸਾਹਿਤ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਅਤੇ ਨਾਟਕ ਲਿਖ ਕੇ ਸਮਕਾਲੀ ਰੂਸੀ ਸਮਾਜ ਦਾ ਯਥਾਰਥਕ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰੰਤੂ ਚੈਖੇਵ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧੀ ਦਾ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਕਹਾਣੀ ਰਚਨਾ ਹੀ ਰਿਹਾ। ਚੈਖੇਵ ਦਾ ਪੂਰਾ ਨਾਮ 'ਐਨਤਨ ਪਾਵਲੋਵਿਚ ਚੈਖੇਵ' ਸੀ। ਮਾਸਕੋ ਵਿਖੇ ਡਾਕਟਰੀ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦੌਰਾਨ ਆਰਥਿਕ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਅਤੇ ਰਸਾਲਿਆਂ ਲਈ ਲੇਖ ਅਤੇ ਕਹਾਣੀਆਂ ਆਦਿ ਲਿਖਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਚੈਖੇਵ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਡਾਕਟਰ ਬਣਨ ਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਕੁੱਝ ਸਮਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਕਰਨ ਮਗਰੋਂ ਕੁੱਲ ਵਕਤੀ ਲੇਖਕ ਬਣ ਗਿਆ। ਆਪਣੇ ਕਾਲਜ ਸਮੇਂ ਦੌਰਾਨ ਉਹ ਰਸਾਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਕਿਸੇ ਲੁਕਵੇਂ ਨਾਮ ਹੇਠ ਛਪਵਾਉਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਚੈਖੇਵ ਦੇ ਸਾਥੀ ਉਹੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ, ਲੇਖਕ ਦੀ ਤਾਰੀਫ਼ ਕਰਦੇ ਪਰ ਇਸ ਗੱਲੋਂ ਬੇਖ਼ਬਰ ਹੁੰਦੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਸਾਥੀ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਲੇਖਕ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਲਿਖੇ

ਇਕ ਪੱਤਰ ਵਿੱਚ ਚੈਖੇਵ ਡਾਕਟਰੀ ਪੇਸ਼ੇ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਘਰਵਾਲੀ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤਕਾਰੀ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ 'ਰਖੇਲ' ਆਖਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਪਹਿਲਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਵੀ 'ਚੈਖੇਵੀ' ਨਾਮ ਹੇਠ ਹੀ ਛਪਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣਾ ਅਗਲਾ ਕਹਾਣੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸਤੈਪੀ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅਸਲੀ ਨਾਮ ਹੇਠ ਛਪਵਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ 'ਚੈਖੇਵੀ' ਤੋਂ ਐਂਤਨ ਚੈਖੇਵ ਬਣ ਸਾਹਿਤਕ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਜੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਚੈਖੇਵ ਆਪਣੀ ਸਾਹਿਤਕ ਕਲਾ ਦਾ ਲੋਹਾ ਮਨਵਾ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲਿਉ ਤਾਲਸਤਾਏ ਵਰਗੇ ਵੱਡੇ ਲੇਖਕ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਕਹਾਣੀਕਾਰ ਆਖਦੇ ਹਨ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸੇਵੀਅਤ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤਿਆਂ ਨੇ ਚੈਖੇਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਨੂੰ ਹੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਹੈ। ਹਥਲੇ ਖੋਜ ਪੇਪਰ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਚੈਖੇਵ ਦੀ ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਕਹਾਣੀ 'ਗਿਰਗਟ' ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ

ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਅਜਿਹੇ ਮੌਕਾਪ੍ਰਸਤ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਉੱਪਰ ਵਿਅੰਗ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣਾ ਕਿਰਦਾਰ ਬਦਲ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਲੋਕ ਸਮਾਜ ਸਾਹਮਣੇ ਤਾਂ ਚੰਗਿਆਈ ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਦੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਨਿੱਜੀ ਫ਼ਾਇਦਾ ਦਿਖਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਝੱਟ ਪਾਸਾ ਬਦਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਚੈਖੋਵ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਕੁੱਤੇ ਦੁਆਰਾ ਪੀੜਤ ਵਿਅਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਬਣਾ ਕੇ ਸਮੇਂ, ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਕਾਰਜ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦਿਆਂ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਦੋ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਵੱਢ ਲੈਣ ਨਾਲ ਪੀੜਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਜਣੇ ਪੀੜਤ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਮਾਲਕ ਨੂੰ ਲੱਭਣ, ਉਸ ਨੂੰ ਸਜ਼ਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਫਿਰ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦੇਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਿਵੇਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁੱਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਝੱਟ ਹੀ ਪੀੜਤ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਾਰਾ ਕਸੂਰ ਵੀ ਉਸੇ ਦਾ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੱਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਕੁੱਤਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਦ ਉਹ ਇਕੱਠੀ ਹੋਈ ਭੀੜ ਸਾਹਮਣੇ ਖੁਦ ਨੂੰ ਨਿਆਂਪਸੰਦ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਫਿਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਪਰ ਜਦੋਂ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਰਸੋਈਆਂ ਕੇ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕੁੱਤਾ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦੋਵੇਂ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ ਮੁੜ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਧਿਰ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਦੇਣ ਲੱਗਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਰਸੋਈਏ ਨੂੰ ਕੁੱਤਾ ਸੌਂਪਦਿਆਂ ਆਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਉਹ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਦੱਸ ਦੇਵੇ ਕਿ ਇਹ ਕੁੱਤਾ ਉਸ ਪੁਲਿਸ ਕਰਮਚਾਰੀ (ਓਚੂਮੀਲੋਵ) ਨੇ ਲੱਭਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਦੋਵੇਂ ਕਰਮਚਾਰੀ ਉੱਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੋਂ ਲਾਭ ਲੈਣ ਲਈ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਗਿਰਗਿਟ ਵਾਂਗ ਰੰਗ ਬਦਲਦੇ ਹਨ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਨਾ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਸਤੂ ਦੇ ਸੰਕੇਤ ਪਏ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਸਿੱਧੇ ਜਾਂ ਅਸਿੱਧੇ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਪਾਠਕ ਤੱਕ ਸੰਚਾਰਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸਿਰਲੇਖ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਕਿਸੇ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਸ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ

ਪ੍ਰਭਾਵ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ, ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਾਠਕ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਉਸ ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੁੱਢਲਾ ਬਿੰਬ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੇ ਕੇਂਦਰਿਤ ਕਰਨਾ ਓਵੇਂ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੇ ਚਿਹਰੇ ਨੂੰ ਸੰਵਾਰਨ 'ਤੇ ਫੋਕਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖਾਂ 'ਤੇ ਧਿਆਨ ਮਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਈ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ:

- ❖ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਸਿਰਲੇਖ
- ❖ ਪਾਤਰ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਰਲੇਖ
- ❖ ਘਟਨਾ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਰਲੇਖ
- ❖ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਰਲੇਖ
- ❖ ਸਮਾਂ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸਿਰਲੇਖ

ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਇਹ ਸਾਰੇ ਸਿਰਲੇਖ ਆਪਣੀ-ਆਪਣੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਨ। ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਰਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਅਨੁਵਾਦਕ ਜਾਂ ਤਾਂ ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਉਸ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਾਣ ਬੁੱਝ ਕੇ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਪਿੱਛੇ ਲੇਖਕ ਦੇ ਕਈ ਉਦੇਸ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- ਉਹ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਸਿਰਜਣਾਤਮਿਕਤਾ ਦੀ ਰੰਗਤ ਦੇਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ।
- ਉਹ ਸਿਰਲੇਖ ਦਾ ਅਜਨਬੀਕਰਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਜੋ ਪਾਠਕ ਵਰਤਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਵੇਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਮਝ ਸਕੇ।
- ਉਹ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਿਕ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ।
- ਉਹ ਸਿਰਲੇਖ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਰੌਚਕ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੋਵੇ।

ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਵੱਸ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਕਰਨ ਪਿੱਛੇ ਵੀ ਕਈ ਕਾਰਨ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ:

- ਮੂਲ ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਿਕ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਟੀਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ।
- ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਟੀਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਨਜ਼ਰੀਏ ਤੋਂ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋਵੇ।
- ਰਚਨਾ ਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੂੰ ਰੌਚਕ ਨਾ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇ।

ਉਪਰੋਕਤ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਚੈਖੋਵ ਦੀ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਕਹਾਣੀ 'ਗਿਰਗਿਟ' ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ 'The Chameleon' ਹੈ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਤੇ ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ 'ਗਿਰਗਿਟ' ਹੈ। ਇਹ ਇਕ ਮੈਟਾਫਰ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਟੈਕਸਟ ਵਿਚ ਸੰਕੇਤਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੈਟਾਫਰਾਂ ਦੀ ਇਕ ਸੀਮਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਹਰ ਮੈਟਾਫਰ ਕਿਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਧਰਾਤਲ ਵਿਚੋਂ ਜਨਮ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਧਰਾਤਲ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਢੁਕਵੇਂ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਚੈਖੋਵ ਦੀ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਮੈਟਾਫਰ ਸਰਵ ਵਿਆਪੀ ਹੈ। ਗਿਰਗਿਟ ਅਜਿਹਾ ਜਾਨਵਰ ਹੈ ਜੋ ਲਗਭਗ ਪੂਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਦੀ ਖੂਬੀ ਬਾਰੇ ਵੀ ਲਗਭਗ ਹਰ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਖੂਬੀ ਦੇ ਪਤਾ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ ਇਸ ਸਿਰਲੇਖ ਦੇ ਮੈਟਾਫਰ ਰਾਹੀਂ ਓਚੁਮੀਲੋਵ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਪਾਠਕ ਤੱਕ ਸਾਂਝੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਚਾਰਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਗਿਰਗਿਟ ਦੀ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕੁਦਰਤੀ ਹੈ ਪਰ ਮਨੁੱਖ ਦੀ ਰੰਗ ਬਦਲਣ ਦੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਅਸਮਾਜਿਕ ਹੈ। ਗਿਰਗਿਟ ਆਪਣੀ ਕੁਦਰਤੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਰੰਗ ਬਦਲਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖ ਆਪਣੀ ਚਾਪਲੂਸੀ ਪ੍ਰਵਿਰਤੀ ਕਾਰਨ ਰੰਗ ਬਦਲਦਾ ਹੈ। ਮਨੁੱਖ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਸੁਭਾਅ ਘੱਟ ਜਾਂ ਵੱਧ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਹਰ ਖਿੱਤੇ ਵਿਚ ਵਿਖਾਈ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗਿਰਗਿਟ (The Chameleon) ਦੇ ਮੈਟਾਫਰ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਜਿੰਨੀ ਆਪਣੇ ਮੂਲ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਸੰਚਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਓਨੀ ਹੀ ਇਸ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਵਾਲੇ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਵੀ ਸੰਚਾਰਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹੀ ਚੈਖੋਵ ਦੀ ਸ਼ਿਲਪਗਤ ਤਾਕਤ ਹੈ ਜੋ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ, ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਤਿੰਨੋਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਸਮਾਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸੰਚਾਰਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਦੋ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

1. ਬਿਰਤਾਂਤ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਤੋਰਨ ਵਾਲੀ ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ
2. ਸੰਕਲਪਗਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ ਦਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣਾ ਜਿੰਨਾ ਲੇਖਕ ਲਈ ਸਹਿਜ ਹੈ ਓਨਾ ਹੀ ਪਾਠਕ ਵੱਲੋਂ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵੀ ਸਹਿਜ ਹੈ। ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਵਿਚ ਕੋਈ ਸਮੱਸਿਆ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਉਦੋਂ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪਗਤ ਸ਼ਬਦਾਵਲੀ

ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਇਕ ਸਮਾਜਿਕ ਸਭਿਆਚਾਰ ਪਿਛੋਕੜ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਸੰਕਲਪ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਵਰਤ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਮਝ ਵੀ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਪਰ ਅਨੁਵਾਦ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਟੀਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਬਹੁਤੀ ਵਾਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੰਕਲਪਾਂ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕਾਰਜ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆ ਉਦੋਂ ਵਧੇਰੇ ਜਟਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਟੀਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਉਸ ਕਿਸਮ ਦਾ ਜਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਸੰਕਲਪ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਲਈ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕਿਹੜੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਹੋ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ:

- ਉਹ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਵਰਤ ਲਵੇ।
- ਉਹ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸਮਾਨੰਤਰ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੱਭੇ
- ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਸੈਖੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਰਥ ਦੱਸੇ।
- ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਰਹਿਣ ਦੇਵੇ।
- ਸੰਕਲਪ ਵਾਲੇ ਵੇਰਵੇ ਛੱਡ ਦੇਵੇ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਉਦਾਹਰਨ ਮਿਲਦੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਕਈ ਵਾਰ ਅਨੁਵਾਦਕ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਅਸਪਸ਼ਟ ਹੀ ਛੱਡ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਰਨਜੀਤ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਉਦਾਹਰਨ ਵੇਖੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ:

-ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਪਿਚੂਗਨ ਨਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਦੇ ਲੱਕੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਹਾਤੇ ਵਿਚੋਂ ਤਿੰਨ ਲੱਤਾਂ ਨਾਲ ਨਠਦਾ ਹੋਇਆ ਬਾਹਰ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।'

ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ-

*"ਲੰਗੜਾ ਕੁੱਤਾ, ਲੱਕੜਾਂ ਦੇ ਟਾਲ ਵੱਲੋਂ ਦੌੜਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਸੀ।"*²

ਇਸ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ-

*ओचुमेलोव ने मुडकर देखा क ट्यापारी पचू गन की लकड़ी की टाल में से एक कुत्ता तीन टांगों से भागता हुआ चला आ रहा है।'*³

ਇਸ ਵਾਕ ਦਾ Constance Garnett ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ

ਅਨੁਵਾਦ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

Otchumyelov looks in the direction of the sound and sees a dog, hopping on three legs and looking about her, run out of Pitchugin's timber-yard.⁴

ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਕਾਂ ਵਿਚ ਲੱਕੜੀ ਵੇਚਣ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਲਈ ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ 'ਇਹਾਤਾ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਇਸ ਥਾਂ ਲਈ ਸ਼ਬਦ 'ਟਾਲ' ਤਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੈ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਲੱਕੜਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਨਾਮ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਵੀ ਸ਼ਬਦ 'ਲਕੜੀ ਕੀ ਟਾਲ' ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ 'timber-yard' ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤਿਆ ਸ਼ਬਦ ਇਹਾਤਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਸ਼ਬਦ 'timber-yard' ਆਪਣੇ ਅਰਥ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਕਿ ਇਹ ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਵੇਚਣ ਲਈ ਲਗਾਇਆ ਢੇਰ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਥੇ 'ਲੱਕੜੀਆਂ ਵਾਲੇ ਇਹਾਤੇ' ਦੀ ਥਾਂ 'ਲੱਕੜੀਆਂ ਦੀ ਸਟਾਲ ਜਾਂ ਟਾਲ' ਜ਼ਿਆਦਾ ਢੁਕਵਾਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਹਾਤਾ ਜਾਂ ਅਹਾਤਾ ਵਿਹੜੇ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਟਾਲ ਲੱਕੜੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਵਾਲੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਵਾਪਰਨ ਵਾਲੀ ਘਟਨਾ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਕ ਕੁੱਤਾ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਕੁੱਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੀ ਨਸਲ ਬੋਰਜੋਈ ਹੈ। ਰੂਸ ਵਿਚ ਇਸ ਨਸਲ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਭੇੜੀਏ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ 'Borzoy puppy'⁵ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਜਿਸ ਲਈ ਕਰਨਜੀਤ ਨੇ 'ਬੋਰਜੋਈ ਕਤੂਰਾ'⁶, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਵੀ 'ਬੋਰਜੋਈ ਕਤੂਰਾ'⁷ ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਪੱਖ ਤੋਂ ਵੇਖੀਏ ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਬੋਰਜੋਈ ਕਤੂਰਾ ਲਿਖਣਾ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿ ਬੋਰਜੋਈ ਉਸ ਕਤੂਰੇ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ, ਨਸਲ ਹੈ ਜਾਂ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਇਸ ਦਾ ਕੀਤਾ ਅਨੁਵਾਦ 'एक सफ़ेद ग़ੇ हाਤंड का पलंग'⁸ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਰੰਗ ਸਫ਼ੈਦ ਹੈ ਅਤੇ ਗ਼ੇ ਹਾਤੰਡ ਉਸ ਦੀ ਨਸਲ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਾਲ ਹੀ ਇਹ ਤਬਦੀਲੀ ਇਹ ਵੀ ਵਾਪਰ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਬਾਕੀ ਤਿੰਨਾਂ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨਾਲੋਂ ਕੁੱਤੇ ਦੀ ਨਸਲ ਵੱਖਰੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਕਿ

ਬੋਰਜੋਈ ਅਤੇ ਹਾਉਂਡ ਕੁੱਤੇ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਨਸਲ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਬੋਰਜੋਈ ਭੇੜੀਏ ਦੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਲਈ ਪਾਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਾਉਂਡ ਨਸਲ ਦੇ ਕੁੱਤੇ ਕਿਸੇ ਜਾਨਵਰ ਦੀ ਗੰਧ ਨੂੰ ਸੁੰਘ ਕੇ ਸ਼ਿਕਾਰ ਦਾ ਪਿੱਛਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਸ਼ਾਈ ਸੰਕਲਪ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਾਕ ਹੋਰ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੀ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਕ ਆਉਂਦਾ ਹੈ - "So you bite, you damned brute?"⁹ ਜਿਸ ਦੇ ਸਮਨਾਂਤਰ ਹਿੰਦੀ ਅਨੁਵਾਦ "अच्छा! तो तू कटेगा? शैतान कहीं का!"¹⁰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਪਰ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ ਇਸ ਨੂੰ - "ਸੇ ਤੂੰ ਕਟੇਗਾ, ਕਟੇਗਾ, ਤੂੰ ਕੁਤੀੜ"¹¹ ਅਤੇ ਇਸੇ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਇਸ ਨੂੰ - "ਕੁੱਤੇ ਦਿਆ ਪੁੱਤਰ, ਤੂੰ ਇਹਨੂੰ ਵੱਢੇਗਾ?"¹² ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਭਾਸ਼ਾਈ ਵਖਰੇਵਾਂ ਅਲੱਗ-ਅਲੱਗ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵਿਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। damned brute ਲਈ ਇੱਕ ਥਾਂ ਤੇ 'ਕੁੱਤੇ ਦਾ ਪੁੱਤਰ' ਵਾਕੰਸ਼ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਦੂਜੀ ਥਾਂ ਤੇ 'ਕੁਤੀੜ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਤੇ ਤੀਜੀ ਥਾਂ ਤੇ 'ਸ਼ੈਤਾਨ' ਸ਼ਬਦ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁੱਤੇ ਦੇ ਕੱਟਣ ਲਈ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ bite, ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਕਟੇਗਾ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾਈ ਰੰਗਤ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਇਹ ਭਾਸ਼ਾਈ ਰੰਗਤ ਗਾਇਬ ਹੈ। ਉਸ ਵੱਲੋਂ ਵੀ ਕੁੱਤੇ ਦੁਆਰਾ 'ਕੱਟਣ' ਲਈ ਸ਼ਬਦ 'ਕਟੇਗਾ' ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਕੁੱਤੇ ਦੁਆਰਾ 'ਕੱਟਣ' ਨੂੰ ਸ਼ਬਦ 'ਵੱਢਣ' ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਕਲਪਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਮੁਹਾਵਰੇ ਅਤੇ ਅਖਾਣਾਂ ਕਿਸੇ ਸਭਿਆਚਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢੇ ਗਏ ਸਾਰ ਤੱਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਿੱਛੇ ਇਕ ਲੰਮਾ ਅਨੁਭਵ ਕਾਰਜ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰੀ ਗੱਲ ਮੁਹਾਵਰਿਆਂ ਅਤੇ ਅਖਾਣਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲਕਸ਼ਣਾਰਥ ਜਾਂ ਵਿਅੰਜਨਾਰਥ ਨੂੰ ਪਹਿਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਵਿਅੰਗ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਰੂਪਕਾਂ ਦੀ ਮਦਦ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮਸਲਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਰਚਨ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਛੁਪਾਉਣ ਜਾਂ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਸਬੰਧੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਕੀ ਹਨ?

- ਰਚਨਾ ਦੀ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
- ਰਚਨਾ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਭਾਸ਼ਾ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
- ਰਚਨਾ ਦਾ ਮੂਲ ਨਾਮ ਕੀ ਹੈ?
- ਰਚਨਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਹੈ ਜਾਂ ਰੂਪਾਂਤਰਿਤ ਹੈ?
- ਰਚਨਾ ਸੰਪਾਦਿਤ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਹੈ?

ਉਪਰੋਕਤ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਹਨ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਜ਼ਰੂਰਤ ਪੈਂਦੀ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਕਿਸੇ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਮੂਲ ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਤੁਲਨਾਉਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂਲ ਸ਼ੈਲੀ ਦਾ ਪਤਾ ਹੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਅਕਸਰ ਕਈ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚ ਮੂਲ ਸ਼ੈਲੀ ਗਾਇਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਹ ਵੀ ਇਕ ਮਸਲਾ ਹੈ ਕਿ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਹੂ-ਬ-ਹੂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਂ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰ ਕੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਜੇਕਰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰ ਕੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਅਧਾਰ ਕੀ ਹੈ? ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਸੇ ਇਕ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਮਨਾਂਤਰ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਨਾ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਧੂਰਾ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਜੇਕਰ ਇਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਅਨੁਵਾਦ ਹੋਏ ਹਨ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਸਮੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਸਮਝਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ ਜੇਕਰ 'ਗਿਰਗਿਟ' ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦੇ ਹਾਂ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਇਹ ਦੱਸਣ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚੋਂ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੁਆਰਾ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਕਿਸਮ ਕਿਹੜੀ ਹੈ ਭਾਵ ਇਹ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ਸਾਹਿਤਕ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ਵਿਆਖਿਆਤਮਕ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ, ਸਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਾਂ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਹੈ।

ਅਨੁਵਾਦ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇਹ ਆਮ ਵਰਤਾਰਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਕਿਸੇ ਮੂਲ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੀ ਇਹ ਸੀਮਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਪਾਤਰਾਂ, ਸਥਾਨਾਂ, ਵਸਤਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਉਹੀ ਵਰਤੇ ਜੋ ਮੂਲ ਸਰੋਤ ਵਿਚ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਟੀਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਨਾਵਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰੇ। ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੀ ਇਹ ਸੀਮਾ ਪਾਠਕ ਲਈ ਨੀਰਸਤਾ ਪੈਦਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਾਠਕ ਉਨ੍ਹਾਂ

ਨਾਵਾਂ, ਥਾਵਾਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਅਤੇ ਘਟਨਾਵਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਇਸ ਲਈ ਇਕ ਖ਼ਾਸ ਕਿਸਮ ਦੀ ਉਕਤਾਹਟ ਜਾਂ ਓਪਰਾਪਣ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਕਤਾਹਟ ਜਾਂ ਓਪਰਾਪਣ ਕਿਸੇ ਰਚਨਾ ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਤੋਂ ਵੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਸਿਰਲੇਖ ਵਿਚ ਹੀ ਕੋਈ ਅਜਿਹਾ ਖ਼ਾਸ ਨਾਂ ਵਰਤਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕੋਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਇਹ ਸਿਰਲੇਖ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਰੁਚੀ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣਦਾ ਹੈ, ਸਗੋਂ ਪਾਠਕ ਉਸ ਰਚਨਾ ਦੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ ਬੇਚੈਨੀ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਈ ਵਾਰ ਤਾਂ ਇਹ ਬੇਚੈਨੀ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਕਈ ਵਾਰ ਅਖ਼ੀਰ ਤੱਕ ਬਣੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਅਨੁਵਾਦਕ ਲਈ ਇਸ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਔਖਾ ਕੰਮ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਰਚਨਾ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਇਹ ਸਾਰੇ ਖ਼ਾਸ ਨਾਵ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਮੂਲ ਪਾਠਕ ਲਈ ਤਾਂ ਜਾਣੇ ਪਛਾਣੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰੇ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਪਾਠਕ ਲਈ ਓਪਰੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

'ਗਿਰਗਿਟ' ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬੇਗਾਨੇਪਣ ਦੇ ਅਕੇਵੇਂ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅਤੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚਲੇ ਨਾਵਾਂ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਕਰਨਜੀਤ ਨੇ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਮੁੱਖ ਪਾਤਰ ਓਚੁਮੀਲੇਵ ਦੇ ਨਾਮ ਨਾਲ ਸੰਕੇਤ (*) ਵਰਤ ਕੇ ਪੰਨੇ ਦੇ ਹੇਠਾਂ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸ ਦਿਤੇ ਹਨ- ਓਚੁਮੀਲੇਵ- ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ਸਨਕੀ¹³। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹਿੰਦੀ ਜਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਹੋਏ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਓਚੁਮੀਲੇਵ, ਹਿੰਦੀ ਵਿਚ ਓਚੁਮੇਲੋਕ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ Othumyelov ਨਾਮ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਾਣੀ ਦਾ ਦੂਸਰਾ ਪਾਤਰ ਜਿਸ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਨਾਮ Hryukin¹⁴ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੇ ਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਕਨ¹⁵ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਪਾਤਰ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਸਿਰਫ਼ ਆਦਮੀ ਹੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਵਾਦਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰਨਜੀਤ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਨਾਮ ਖਰੀਊਕਿਨ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਨਿਰੁਕਤ ਖਰੀਊ ਖਰੀਊ- ਸੂਰ ਦੇ ਹੱਕਣ ਦੀ ਆਵਾਜ਼¹⁶ ਤੋਂ ਦੱਸਿਆ ਹੈ। ਜੇ ਪਾਤਰ ਦੇ ਕਿਰਦਾਰ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਹਰ ਕਹਾਣੀ ਕੁਝ ਕਥਾ ਜੁਗਤਾਂ ਦੇ ਆਸਰੇ ਉਸਰਦੀ ਹੈ। ਕਥਾ ਜੁਗਤਾਂ

ਉਹ ਵਿਧੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਰਾਹੀਂ ਕਥਾ ਨੇ ਕਿਸੇ ਭਾਸ਼ਾਈ ਮਾਧੀਅਮ ਰਾਹੀਂ ਸਾਕਾਰ ਹੋਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਰ ਕਥਾਕਾਰ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੁਗਤਾਂ ਤੋਂ ਕਥਾਕਾਰ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਵਿਕਸਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਉਸ ਦੀ ਵਾਕ ਬਣਤਰ ਰਾਹੀਂ ਨਿਰਮਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਸ਼ੈਲੀ ਕਈ ਵਾਰ ਉਸ ਦੀ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪਛਾਣ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਵੀ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਰਚਨਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਕਥਾ ਜੁਗਤਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਵਿਚ ਦੋ ਪਾਸਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਪਾਸਾਰ ਮੂਲ ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਪਾਸਾਰ ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੀਆਂ ਜੁਗਤਾਂ ਦਾ ਹੈ। ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਵਾਂ ਪਾਸਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਬਹੁਤਾ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਵਾਦਕ ਨੇ ਸਿਰਫ਼ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਮੂਲ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਜਾਂ ਸਰੋਤ ਭਾਸ਼ਾ ਤੋਂ ਟੀਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਕਥਾ ਜੁਗਤਾਂ ਦੀ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵਧੇਰੇ ਫ਼ਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ ਪਰ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਅਨੁਵਾਦਕ ਮੂਲ ਰਚਨਾ ਦੀਆਂ ਕਥਾ ਜੁਗਤਾਂ ਤੋਂ ਹਟ ਕੇ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਦੀ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਕਥਾ ਜੁਗਤਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਦਾ ਮਸਲਾ ਅਹਿਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਉਦੋਂ ਵਧੇਰੇ ਵਾਪਰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਰਚਨਾ ਅਨੁਵਾਦ ਤੋਂ ਰੂਪਾਂਤਰਣ ਦੇ ਨੇੜੇ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਚੈਖੋਵ ਦੀ ਕਹਾਣੀ 'ਗਿਰਗਿਟ' ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਕਈ ਵਾਕਾਂ ਨੂੰ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਵਾਕ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਨੂੰ ਬਦਲਿਆ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਇਕ ਵਾਕ ਹੈ- *There is silence all around.*¹⁷

ਹਿੰਦੀ ਵਾਲੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਇਹ ਵਾਕ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ-

ਚਾਰੀਂ ਆਰ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ... ਚੌਕ ਮੇਂ ਏਕ ਭੀ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ... ਮੁੱਖੇ
ਜਥੜੀਂ ਕੀ ਟਰਫ਼ ਦੁਕਾਨੀਂ ਵ ਸ਼ਰਾਬਖ਼ਾਨੀਂ ਕੇ ਖੁਲੇ ਹੁਏ ਦਰਵਾਜ਼ੇ
ਭੰਬਰ ਕੀ ਸ੍ਰੁੱਟਿ ਕੋ ਤਦਾਸੀ ਆਰੀ ਨਿਗਾਹੀਂ ਸੇ ਟਾਕ ਰਹੇ ਥੇ।¹⁸

ਕਰਨਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਸੀ ... ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ...
ਨਿੱਕੀਆਂ ਨਿੱਕੀਆਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ਰਾਬਖਾਨਿਆਂ ਦੇ ਖੁੱਲੇ ਖੂਹੇ ਕਿੰਨੇ ਸਾਰੇ

ਭੁੱਖੇ ਜਬਾੜਿਆਂ ਵਾਂਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੀ ਰਚੀ ਇਸ ਦੁਨੀਆਂ ਵੱਲ ਉਦਾਸੀ
ਨਾਲ ਵੇਖਦੇ ਖੜੇ ਸਨ।¹⁹

ਇਸ ਵਾਕ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੁਵਾਦ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਛੱਡ ਹੀ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਉਪਰੋਕਤ ਵਾਕ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਵੇਖਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ 'There is silence all around' ਕਹਿਣ ਸਮੇਂ ਅਨੁਵਾਦਕ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਸਧਾਰਨ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਸ਼ੈਲੀ ਸਧਾਰਨ ਵਾਕ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ 'ਚਾਰੀਂ ਆਰ ਖ਼ਾਮੋਸ਼ੀ... ਚੌਕ ਮੇਂ ਏਕ ਭੀ ਆਦਮੀ ਨਹੀਂ...' ਅਤੇ ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ 'ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੁੱਪ ਸੀ ... ਮੰਡੀ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦਾ ਪ੍ਰਛਾਵਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ...' ਵਾਕ ਕਹਿਣ ਸਮੇਂ ... ਵਰਤਦਿਆਂ ਗੱਲ ਨੂੰ ਥੋੜ੍ਹਾ ਵਿਰਾਮ ਦੇ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨਾਟਕੀ ਛੂਹਾਂ ਦਿੰਦਿਆਂ ਇਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਸਿਰਜਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

ਸਾਹਿਤ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਇਕ ਕਿਸਮ ਸਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਨੁਵਾਦਕ ਪੂਰੀ ਸੂਰੀ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਅਨੁਵਾਦ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸਗੋਂ ਮੂਲ ਰਚਨਾ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਉਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਭਾਵ ਸਮੇਤ ਟੀਚਾ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਜੰਗ ਬਹਾਦਰ ਗੋਇਲ ਦੁਆਰਾ ਵਿਸ਼ਵ ਦੇ ਸਾਹਕਾਰ ਨਾਵਲ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ਦੁਆਰਾ ਨਾਨਕ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਵਲਾਂ ਨੂੰ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਛਾਪਣਾ ਵੀ ਇਸੇ ਕੇਟੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਈ ਵਾਰ ਸਾਰ ਜਾਂ ਸੰਖੇਪੀਕਰਨ ਇਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਨਿਆਪੂਰਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਰਚਨਾ ਮਹਿਜ਼ ਇਕ ਸੂਚਨਾ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਸੁਹਜ ਸੁਆਦ, ਸਾਹਿਤਕਤਾ ਅਤੇ ਰਸ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਕਈ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹਨ:

- ਸੁਹਜ ਸੁਆਦ ਦਾ ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਣਾ
- ਸੂਚਨਾਵਾਂ ਦੇ ਛੁੱਟ ਜਾਣ ਦਾ ਖਦਸ਼ਾ
- ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਵਿਧਾ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ
- ਰਚਨਾਕਾਰ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ
- ਰਚਨਾ ਨਾਲ ਬੇਇਨਸਾਫ਼ੀ

ਇਸ ਪੱਖ ਤੋਂ 'ਗਿਰਗਿਟ' ਕਹਾਣੀ ਨੂੰ ਵਿਚਾਰਦਿਆਂ ਇਹ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਅਨੁਵਾਦ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤਾ ਅਨੁਵਾਦ ਤਿੰਨੋਂ ਸ਼ਬਦ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਰਨਜੀਤ ਅਤੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਦੋਵੇਂ ਅਨੁਵਾਦ ਇਕ ਦੂਸਰੇ ਦੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨੇੜੇ ਹਨ ਅਤੇ ਦੋਵਾਂ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵੀ ਇਕ ਹੀ ਰਹੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਉਦਾਹਰਨ ਵਜੋਂ-

ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋਏ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਨਮੂਨਾ-

"Here comes the General's cook, ask him. . . Hi, Prohor!

Come here, my dear man! Look at this dog. . . Is it one of yours?"

"What an idea! We have never had one like that!"

"There's no need to waste time asking," says Otchumyelov. "It's a stray dog! There's no need to waste time talking about it.... Since he says it's a stray dog, a stray dog it is.... It must be destroyed, that's all about it."

"It is not our dog," Prohor goes on. "It belongs to the General's brother, who arrived the other day. Our master does not care for hounds. But his honour is fond of them...." ²⁰

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਵਾਦ ਦਾ ਨਮੂਨਾ-

"यह जनरल साहब का बावर्ची आ रहा है, उससे पूछ लया जाये। ए प्रोजोर ! इधर तो आना भाई ! इस कुत्ते को देखना, तुम्हारे यहां का तो नहीं है?"

"अरे वाह ! हमारे यहां कभी भी ऐसा कुत्ता नहीं था !"

"इसमें पूछने की क्या बात थी ? बेकार वक़्त ख़राब करना है," शओचुमेलोव ने कहा, "आवारा कुत्ता है। यहां खड़े-खड़े इसके बारे में बात करना समय बर्बाद करना है। तुम से कहा गया है क आवारा है, तो आवारा ही समझो। मार डालो और काम ख़त्म !"

"हमारा तो नहीं है," प्रोजोर ने फर आगे कहा, "यह जनरल साहब के भाई का कुत्ता है। हमारे जनरल साहब को ये हांड के कुत्तों में कोई दिलचस्पी नहीं है, पर उनके भाई साहब को यह नस्ल पसन्द है..." ²¹

ਇਸ ਨੂੰ ਕਰਨਜੀਤ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ-

"ਆਹ ਲਓ, ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਬ ਦਾ ਰਸੋਈਆ ਆ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਹੇ ਪਰੇਖੇਰ ! ਇਧਰ ਆ ਬਜ਼ੁਰਗਾ ! ਇਸ ਕੁੱਤੇ 'ਤੇ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰ ! ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਹੈ?"

"ਹੇਰ ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਰੋ ! ਅਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਕਦੀ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਕੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਰੱਖਿਆ!"

"ਹੇਰ ਪੁੱਛ-ਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ," ਉਚੁਮੀਲੋਵ ਬੋਲਿਆ। "ਇਹ ਆਵਾਰਾ ਕੁੱਤਾ। ਇਥੇ ਖੜੇ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਆਵਾਰਾ ਕੁੱਤਾ, ਸੇ ਇਹ ਆਵਾਰਾ ਕੁੱਤਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਮਾਰ ਦਿਓ ਤੇ ਮਾਮਲਾ ਖਤਮ ਕਰੋ।"

"ਇਹ ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ," ਪਰੇਖੇਰ ਨੇ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। "ਇਹ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਬ ਦੇ ਭਰਾ ਦੇ, ਜਿਹੜਾ ਕੁਝ ਦਿਨ ਹੀ ਹੋਏ ਨੇ ਆਇਆ। ਸਾਡੇ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਬ ਦੀ 'ਬੋਰਜੋਈ' ਕੁੱਤਿਆਂ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚਸਪੀ ਨਹੀਂ। ਪਰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨੇ..." ²²

ਇਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਹੈ-

ਏਨੇ ਨੂੰ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਬਜ਼ੁਰਗ ਰਸੋਈਆ ਪਰੇਖੇਰ ਆ ਗਿਆ। "ਲਉ ਜੀ ਹੁਣ ਹੋਊ ਫੈਸਲਾ।" ਭੀੜ 'ਚੋਂ ਇਕ ਨੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੂੰ ਸਲਾਮ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਿਹਾ—"ਵੇਖੋ ਕੁੱਤੇ ਨੂੰ ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਤਾਂ ਨੀ?"

“ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਜਿੰਦਗੀ 'ਚ ਅਜਿਹਾ ਕੁੱਤਾ ਨਹੀਂ ਪਾਲਿਆ ਨਾ ਦੇਖਿਆ”

ਬਜ਼ੁਰਗ ਨੇ ਗੱਲ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ- “ਇਹ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਭਰਾ ਦਾ ਏ। ਉਹ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਸਾਡੇ ਜਰਨੈਲ ਸਾਹਿਬ ਬੋਰਜੋਈ ਕੁੱਤੇ ਨਹੀਂ ਪਾਲਦੇ ਪਰ ਭਰਾ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨੇ।”²³

ਉਪਰੋਕਤ ਤਿੰਨ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਨੁਵਾਦ, ਸਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸਨੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਨ ਸਮੇਂ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਤਾਂ ਜਿਉਂਦੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਵੇਰਵੇ ਵਿਚ ਛੱਡ ਦਿੱਤੇ ਹਨ ਪ੍ਰੰਤੂ ਨਾਲ ਹੀ ਕਹਾਣੀ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਪੰਜਾਬੀ ਰੰਗਤ ਵਾਲੀ ਬਣਾ ਕੇ ਪਾਠਕ ਨੂੰ ਇਹ ਮਹਿਸੂਸ ਨਹੀਂ ਹੋਣ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਾਰ ਅਨੁਵਾਦ ਰਾਹੀਂ ਪੰਜਾਬੀ ਪਾਠਕਾਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਨਾ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸਿਰਜਣਸ਼ੀਲਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਰੋਕਤ ਵਿਚਾਰ ਚਰਚਾ ਉਪਰੰਤ ਅਸੀਂ ਆਖ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ, ਦੂਸਰਿਆਂ ਤੋਂ ਮੁਕਾਬਲਤਨ ਰਚਨਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਦੇ ਵਧੇਰੇ ਨੇੜੇ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਦੂਜੇ ਅਨੁਵਾਦਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਅਨੁਵਾਦ ਵਧੇਰੇ ਮਕਾਨਕੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚੋਂ ਹਿੰਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਸੁਭਾਵਿਕਤਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦੁਆਰਾ ‘ਗਿਰਗਿਟ’ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੀ ਖੂਬਸੂਰਤੀ ਉਸ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਹੈ ਪਰ ਕਰਨਜੀਤ ਦੀ ਭਾਸ਼ਾ ਦੇ ਵਿਚ ਇਸ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਘੱਟ ਹੈ। ਕਰਨਜੀਤ ਦੁਆਰਾ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਇਸ ਕਹਾਣੀ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀਅਤ ਦਾ ਰੰਗ ਉਸ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਿਹਾ ਜਿੰਨੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹਿੰਦੀ ਦਾ ਰੰਗ, ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਦਾ ਰੰਗ ਅਤੇ ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ ਦੀ ਕਹਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਰੰਗ ਪੇਸ਼ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹਵਾਲੇ ਅਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ

1. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਕਰਨਜੀਤ (ਅਨੁ.), ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ, 2010, ਪੰਨਾ:27.
2. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ (ਅਨੁ.), ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਸਮਾਣਾ, 2014, ਪੰਨਾ:198.
3. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਹਿੰਦੀ)**, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਅਨੁ.), ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਕੋ, 1974, ਪੰਨਾ:15.
4. Anton Chekhov, **Cook's Wedding And Other Stories**, Constance Garnett (translator), Constance Garnett, global grey books.com, 2018, P-121.
5. -ਉਹੀ-, ਪੰਨਾ: -ਉਹੀ-
6. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਕਰਨਜੀਤ (ਅਨੁ.), ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ, 2010, ਪੰਨਾ:28.
7. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ (ਅਨੁ.), ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਸਮਾਣਾ, 2014, ਪੰਨਾ:198.
8. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਹਿੰਦੀ)**, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਅਨੁ.), ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਕੋ, 1974, ਪੰਨਾ:16.
9. Anton Chekhov, **Cook's Wedding And Other Stories**, Constance Garnett (translator), Constance Garnett, global grey books.com, 2018, P-121.
10. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਹਿੰਦੀ)**, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਅਨੁ.), ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਕੋ, 1974, ਪੰਨਾ:15.
11. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਕਰਨਜੀਤ (ਅਨੁ.), ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ, 2010, ਪੰਨਾ:27.
12. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ (ਅਨੁ.), ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਸਮਾਣਾ, 2014, ਪੰਨਾ:198.
13. -ਉਹੀ-, ਪੰਨਾ:200.
14. Anton Chekhov, **Cook's Wedding And Other Stories**, Constance Garnett (translator), Constance Garnett, global grey books.com, 2018, P-121.
15. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਹਿੰਦੀ)**, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ

- ਕੁਮਾਰ (ਅਨੁ.), ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਕੋ, 1974, ਪੰਨਾ:16.
16. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਕਰਨਜੀਤ (ਅਨੁ.), ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ, 2010, ਪੰਨਾ:28.
17. Anton Chekhov, *Cook's Wedding And Other Stories*, Constance Garnett (translator), Constance Garnett, global grey books.com, 2018, P-121.
18. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਹਿੰਦੀ)**, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਅਨੁ.), ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਕੋ, 1974, ਪੰਨਾ:15.
19. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਕਰਨਜੀਤ (ਅਨੁ.), ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ, 2010, ਪੰਨਾ:27.
20. Anton Chekhov, *Cook's Wedding And Other Stories*, Constance Garnett (translator), Constance Garnett, global grey books.com, 2018, P-123.
21. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ (ਹਿੰਦੀ)**, ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕੁਮਾਰ (ਅਨੁ.), ਪ੍ਰਗਤੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ, ਮਾਸਕੋ, 1974, ਪੰਨਾ:18.
22. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਕਰਨਜੀਤ (ਅਨੁ.), ਨਵਯੁਗ ਪਬਲਿਸ਼ਰਜ਼, ਦਿੱਲੀ, 2010, ਪੰਨਾ:30.
23. ਐਨਤਨ ਚੈਖੋਵ, **ਚੈਖੋਵ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ**, ਧਰਮ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਟੀ (ਅਨੁ.), ਸੰਗਮ ਪਬਲੀਕੇਸ਼ਨ, ਸਮਾਣਾ, 2014, ਪੰਨਾ:199.

